

Konkurrencerådsafgørelse den [x. måned år]

[Titel]

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen

Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
Tlf.: +45 41 71 50 00
E-mail: kfst@kfst.dk

Journal nr. [xxxxx] / [Initialer på caseteam fx xx, xx &xx]

Afgørelsen er udarbejdet af
Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.

Indholdsfortegnelse

1.	RESUME	5
2.	INDSTILLING/AFGØRELSE	6
3.	SAGSFREMSTILLING	8
3.1	Indledning.....	8
3.2	De involverede virksomheder	8
3.3	Markedsbeskrivelse	8
3.4	Den omhandlede adfærd	9
3.5	Høringssvar	9
4.	VURDERING.....	11
4.1	Markedsafgrænsning.....	12
4.1.1	Det relevante produktmarked	13
4.1.2	Det relevante geografiske marked.....	14
4.1.3	Konklusion vedrørende markedsafgrænsning	15
4.2	Samhandelspåvirkning.....	16
4.2.1	Parternes [aftale/samordnet praksis/vedtagelse] [påvirker/påvirker ikke] samhandlen mærkbart.....	18
4.3	Konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101]	19
4.3.1	Virksomhedsbegrebet og ansvar for overtrædelsen.....	19
4.3.2	Overtrædelsens varighed.....	21
4.3.3	Aftale, vedtagelse eller samordnet praksis	21
4.3.4	Til formål og/eller til følge at begrænse konkurrencen	23
4.3.4.1	Visse former for aftaler m.v. har til formål at begrænse konkurrencen	24
4.3.4.2	[Adfærden i sagen, fx Markedsdeling mellem konkurrenter] antages generelt at have til formål at begrænse konkurrencen	25
4.3.4.3	[Parternes adfærd] har til formål at begrænse konkurrencen.....	26
4.3.5	Mærkbar konkurrencebegrænsning.....	27
4.3.6	Konklusion vedrørende Konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101]	28
4.4	Fritagelse.....	29
4.4.1	[Aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] [er/er ikke] omfattet af [en gruppefritagelse/gruppefritagelsen for [...]].....	29
4.4.2	Aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] [opfylder/opfylder ikke] betingelserne for en individuel fritagelse efter konkurrencelovens § 8 [og TEUF artikel 101, stk. 3].....	30
4.5	[Tilsagn]/[Begrundelse for påbud].....	32
4.6	Samlet konklusion.....	32
5.	BILAG	34

[Formålet med denne rådsnotatskabelon er at tjene som paradigme for sagsbehandlerens udarbejdelse af et rådsnotat vedrørende konkurrencelovens § 6/TEUF artikel 101. Vejledning er indsat med grå skrift i klammer. Den grå tekst skal selvfølgelig slettes. Konkrete tekstforslag er indsat med sort skrift. Der er alene tale om forslag, idet en hensigtsmæssig udformning af et rådsnotat varierer fra sag til sag.

I øvrigt henvises til "Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens Rådssagsmodel". Rådssagsmodellen beskriver processen for en rådssag og indeholder derudover nyttige skabeloner og procesvejledninger. Særligt henvises til vejledningen "Gode råd til hvordan man skriver et rådsnotat 2015", som supplerer denne skabelon, samt "Sprogmanual 2014". Endvidere opfordres sagsbehandleren til at danne sig et overblik over materielle vidensnotater m.v. på intranettet.

Denne skabelon er senest opdateret den 12. november 2024.]

1. Resume

1. [Tekst]

[Resuméet er det afsnit, som skal skrives til sidst. Resuméet skal beskrive sagen på en enkel og tilgængelig måde – fortrinsvis uden anvendelse af tabeller/figurer m.v., medmindre det vil øge læsbarheden. Resuméet skal altid indeholde en præsentation af faktum på en let tilgængelig måde, samt en redegørelse for, hvad der er *theory of harm* ved den konkurrencebegrænsende adfærd. Resuméet skal kunne læses og forstås uden at gennemgå øvrige forhold i klagepunktsmeddelelsen/udkast til afgørelse. Resuméet må ikke indeholde noget nyt i forhold til afgørelsen.

Ved vurderingen af *theory of harm* bør følgende indgå: Hvori består konkurrencebegrænsningen? Hvilken bestemmelse er overtrådt? Hvilke markeder vil blive berørt? Hvordan vil konkurrencen, virksomhederne og i sidste instans forbrugerne lide skade i forhold til et sandsynligt kontrafaktisk scenarie (hvem er "ofrene")?

Hvis der anvendes moderselskabsansvar, anføres dette kort med angivelse af, hvem klagepunktsmeddelelsen rettes imod.

Hvis en (del)konklusion baserer sig på en omfattende/kompleks vurdering, kan det være en fordel at opridse de kriterier, der er lagt vægt på:

Ved vurderingen af [...] er der særligt lagt vægt på

» [Tekst]

» [Tekst]

Det er vigtigt, at gengivelsen fremstår nøgtern og ikke procederende. "At"-formen bør derfor undgås.

I § 16 a-sager bør der i resuméet være et punkt med en kortfattet begrundelse for, hvorfor det er sagligt, at styrelsen vælger at indgå en tilsagnsløsning.

2. Indstilling/afgørelse

[Ordet "INDSTILLING" anvendes som overskrift i dette afsnit såvel i klagepunktsmeddelelsen som i udkast til afgørelse. Først når Konkurrencerådet har truffet afgørelse i sagen, ændres "INDSTILLING" til "AFGØRELSE".

I dette afsnit er det "Konkurrencerådet" som træffer afgørelse og meddeler påbud. I alle øvrige afsnit refereres der til "Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen"/"styrelsen".

Ved § 16 a-sager skal indstillingen/afgørelsen desuden også indeholde en gengivelse af tilsagnet i sin helhed.]

2. Det indstilles, at Konkurrencerådet træffer følgende afgørelse: [Tekst] [Ordlyden "Det indstilles, at" slettes, når Konkurrencerådet har truffet afgørelse i sagen.]
3. Det meddeles [virksomhed], at [virksomhed] har overtrådt forbuddet mod konkurrencebegrænsende aftaler i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 2, nr. [...], [jf. stk. 3] [og TEUF artikel 101, stk. 1, litra [...]], ved [i perioden]:

at [Tekst]

at [Tekst]

[Hvis der udstedes påbud: Parterne påbydes at bringe den konkurrencebegrænsende adfærd til ophør inden en given frist (såfremt dette ikke allerede er sket). Parterne kan tillige påbydes at afstå fra adfærd, der har samme eller tilsvarende formål eller følge. Det kan derudover være en fordel at påbyde, at parterne orienterer bestemte aktører om Konkurrencerådets afgørelse inden en given frist samt dokumenterer over for styrelsen, at påbuddet er overholdt inden en given frist. Det vil lette styrelsens muligheder for at påse overholdelsen og lette adgangen til tvangsgennemførelse. Vær dog opmærksom på, at der gælder grænser for, hvad parterne kan forpligtes at orientere tredjemand om. Udformningen af påbud skal overholde begrundelsespligten i forvaltningsloven. De enkelte elementer i påbuddet skal begrundes separat i afgørelsen, fx hvorfor det er nødvendigt at informere kunder/leverandører.]

4. I medfør af konkurrencelovens § 6, stk. 4, 1. pkt., jf. § 16, stk. 1 [og TEUF artikel 101, jf. konkurrencelovens § 16, stk. 1, jf. § 2, stk. 6], påbyder Konkurrencerådet [virksomhed]
 - » straks at bringe den i punkt [der henvises til det punkt i dette afsnit, der starter med "Det meddeles [virksomhed], at"] nævnte overtrædelse til ophør, såfremt dette ikke allerede er sket,
 - » fremover at afstå fra adfærd, der har samme eller tilsvarende formål eller følge, som beskrevet i punkt [der henvises til det punkt i dette afsnit, der starter med "Det meddeles [virksomhed], at"],
 - » at informere [bestemte aktører] om Konkurrencerådets afgørelse, og
 - » senest [Tekst] hverdage fra Konkurrencerådets afgørelse at indsende dokumentation til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen for [indsæt de dele af påbuddet, som virksomheden skal dokumentere er opfyldt inden en given frist]. [Dokumentation kan fx ske ved at [Tekst]].

[Hvis der ikke skal gives et påbud men blot træffes en afgørelse om, at konkurrenceloven har været overtrådt, bør det begrundes. Det kan fx være, at der ikke har været grund til at give et påbud, fordi overtrædelsen med sikkerhed er ophørt (ellers bør der anvendes formulering om, at parterne skal ophøre med adfærden, såfremt dette ikke allerede er sket), men at det

alligevel har været vigtigt at føre sagen for at fastslå, at der er sket en overtrædelse. Det kan fx være hensigtsmæssigt, at der træffes en afgørelse (i) for at afklare retstilstanden, (ii) som følge af risikoen for gentagelse og/eller (iii) som følge af forholdet til omverdenen, såsom virksomhedens konkurrenter/kunder, som fx måtte have et erstatningskrav.

Hvis der er tale om en § 16 a-sag: Der skal tages udtrykkeligt stilling til, for hvilken periode (tidsubegrænset eller for en bestemt periode) tilsagnet skal gøres bindende, og det skal begrundes, hvorfor tilsagnet skal gælde tidsubegrænset eller for en bestemt periode. Det beror på en konkret vurdering fra sag til sag, hvorvidt et tilsagn skal være tidsubegrænset eller ej. Afgørelsen kan fx formuleres således:

"Det meddeles [virksomhed],

- » at de af [virksomhed] afgivne tilsagn af [dato] imødekommer Konkurrencerådets betænkeligheder i forhold til [beskrivelse af det konkurrencemæssige problem], jf. konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101],*
 - » at de afgivne tilsagn gøres bindende fra og med [rådsmødedatoen], jf. konkurrencelovens § 6, stk. 4, 2. pkt., jf. § 16 a, stk. 1 [og TEUF artikel 101, jf. konkurrencelovens § 2, stk. 6].", og*
 - » at de afgivne tilsagn er tidsubegrænsede/er gældende [x] år fra Konkurrencerådets afgørelse.*
-

3. Sagsfremstilling

[Sagsfremstillingen skal være klar, nøgtern og neutral. Der skal være præcise kildehenvisninger, sådan at det klart fremgår, hvorfra styrelsen har fået sine oplysninger, og hvor i bilagene bevismateriale fremgår. Sagsfremstillingen skal indeholde alle relevante og tilgængelige fakta for sagen – både de, der taler for, og de, der taler imod styrelsens opfattelse af sagen. Hvis der er oplysninger, som er relevante for den senere vurdering, som det ikke har været muligt at indhente, bør det beskrives, hvorfor og hvad styrelsen eventuelt har gjort i stedet. Centrale lovbestemmelser, kontraktbestemmelser, udtalelser m.v. skal citeres direkte frem for at blive beskrevet. Alene dokumenter og oplysninger, der er udtrykkeligt medtaget i afgørelsen, indgår i sagen. Der kan normalt ikke af styrelsen inddrages yderligere dokumenter eller oplysninger af faktisk karakter under en eventuel ankesag. Det er derfor vigtigt, at der nøje tages stilling til, hvad der er relevant for sagen – også i tilfælde af en eventuel ankesag, da sagens parter ikke er afskåret fra at inddrage yderligere dokumenter eller oplysninger i ankesagen. Alle forhold, der behandles i afsnit 4 skal være nævnt her. I afsnit 4 kan til gengæld eventuelt henvises tilbage til de relevante steder i afsnit 3.]

3.1 Indledning

5. [Tekst]

[Giv en kort og præcis introduktion af det konkurrencemæssige problem og baggrunden for, at styrelsen har indledt sagen.]

3.2 De involverede virksomheder

6. I dette afsnit præsenteres de virksomheder, der har direkte relation til denne sag: [virksomhed X], [virksomhed Y] og [virksomhed Z].

Hvis der anvendes moderselskabsansvar, skal moderselskabet også fremgå med angivelse af dets ejerandele af den virksomhed, der har deltaget direkte i overtrædelsen. [anfør hvad selskabet beskæftiger sig med og selskabets ejerandel af den virksomhed, der har deltaget direkte i overtrædelsen].

3.3 Markedsbeskrivelse

7. [Tekst]

[I markedsbeskrivelsen skal der være en kort beskrivelse af de produkter/produktkategorier og markedsaktører, som direkte berøres af virksomhedernes aftale m.v. Fjernere interesser bør ikke omtales.

Derudover bør det kort nævnes, hvor stort markedet er, fx omsætning i [geografisk område] i [kr.] i [år]. Det skal dog være på et helt overordnet plan, idet der ikke skal foretages en egentlig markedsafgrænsning hér, men derimod under vurderingen i afsnit 4.1.

Vær opmærksom på, at der under dette afsnit skal gives en kort neutral fremstilling af de fakta, som styrelsen har fået kendskab til/indsamlet, og som er relevante for sagen (uvæsentlige oplysninger bør udelades). Såvel de relevante produkter/tjenesteydelser som de berørte markeder bør beskrives. I denne fremstilling må styrelsens vurdering ikke fremgå. Styrelsens vurdering af fakta, markedsforholdene og markedsafgrænsningen m.v. skal foretages under

vurderingsafsnittet i afsnit 4. Såfremt der i dette afsnit fremgår oplysninger (fra indklagede, klager eller anden interessent), som har karakter af en vurdering, skal det klart fremgå, hvem der er kilden til oplysningerne.]

3.4 Den omhandlede adfærd

8. [Tekst]

[Husk at citere relevante passager af aftalen, mødereferater m.v.]

3.5 Høringssvar

[Under dette afsnit skal det angives, hvem der er blevet hørt. Hvis der er andre end parterne, som efter en konkret vurdering er blevet hørt om hele eller dele af klagepunktsmeddelelsen og/eller udkast til afgørelse, bør dette angives sammen med en forklaring om hvorfor.

Høringssvarene skal som udgangspunkt adresseres og behandles i vurderingsafsnittet. Dog skal afsnit 3.5 indeholde en overordnet gruppering af parternes bemærkninger, fx markedsafgrænsningen, aftalebegrebet osv. For at undgå unødige gentagelser skal selve indholdet i bemærkningerne først gengives der, hvor vi forholder os hertil i vurderingsafsnittet. Der skal henvises til nøjagtigt, hvor i vurderingsafsnittet de pågældende bemærkninger behandles.

Hvis der er dele af høringssvaret, der ikke direkte vedrører de enkelte afsnit i vurderingsafsnittet (fx formuleringen af selve overtrædelsen eller påbuddene under afsnittet "Indstilling/Afgørelse"), behandles disse dele af høringssvaret her i afsnit 3.5.]

9. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen sendte en klagepunktsmeddelelse i høring hos [virksomhed] den [dato]. [Virksomhed] fremkom med sine bemærkninger hertil den [dato]. [Her indsættes en fodnote med henvisning til høringssvarene, som vedlægges som bilag]
10. [Hvis der i forbindelse med høringen blev afholdt et møde med parten, kan følgende anføres:] Den [dato] blev der afholdt et møde mellem [virksomhed] og styrelsen, hvor [virksomhed] havde lejlighed til at uddybe sit skriftlige høringssvar.
11. På Konkurrencerådets møde den [dato] forelagde [virksomhed] sine bemærkninger til klagepunktsmeddelelsen.
12. [Hvis parterne har fået udkast til afgørelse i høring, kan følgende anføres:] Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen sendte et udkast til afgørelse i høring hos [virksomhed] den [dato]. [virksomhed] fremkom med sine bemærkninger hertil den [dato]. [Her indsættes en fodnote med henvisning til høringssvarene, som vedlægges som bilag].
13. [Virksomhed] bemærkninger til [klagepunktsmeddelelsen og/eller udkast til afgørelse] er indarbejdet i de enkelte, relevante afsnit i denne afgørelse, ligesom også styrelsens bemærkninger hertil fremgår af de pågældende afsnit.
14. [Virksomheds] bemærkninger kan overordnet set grupperes således:
- (i) [Tekst]
15. [Virksomhed] har tilkendegivet, at [...]. [Virksomheds] uddybende begrundelser herfor er behandlet i [afsnit/punkt] [...]. Som det fremgår, har styrelsen ikke herved ændret sin vurdering af, at [fx det relevante markedet skal afgrænses til...].

(ii) [Tekst]

-
16. [Virksomhed] har endvidere tilkendegivet, at [Tekst]. [Virksomheds] uddybende bemærkninger hertil er behandlet i [afsnit/punkt] [Tekst]. Som det fremgår, vurderer styrelsen, at [...], men styrelsen har i lyset af høringsvarene konkretiseret påbuddets ordlyd til...].
-

4. Vurdering

17. [Tekst]

[Vurderingsafsnittet skal have en klar struktur. Brug som det helt klare udgangspunkt skabelonens struktur med afsnit i de tre overordnede niveauer og med de i indholdsfortegnelsen valgte overskrifter.

Opdel – hvis relevant – indholdsfortegnelsen/analysen i afsnit med flere niveauer og selvstændige underoverskrifter. Underoverskrifterne bør om muligt være beskrivende for indholdet, sådan at man som læser kan danne sig et overblik over vurderingen blot ved at læse indholdsfortegnelsen. Underoverskrifter under vurderingen kan derfor ofte være lange.

Et eksempel på beskrivende underoverskrifter til afsnit "4.3.2 Aftale, vedtagelse eller samordnet praksis" i forbindelse med en sag om fælles koordinering kan være: "4.3.2.1 [Virksomhedernes] ensartede adfærd kan ikke anses som ukoordineret parallel adfærd". Underoverskrifter, der alene lyder "Parallel adfærd", er ikke beskrivende.

Ved behov for yderligere underoverskrifter, som ikke er nummererede og dermed ikke skal generere en overskrift i indholdsfortegnelsen, skrives disse altid med **fede typer og i kursiv**.

Indled hver vurdering med kort at opridse det retlige grundlag – dvs. relevante regler, praksis m.v. – med præcise citater af og henvisninger til centrale lovbestemmelser, afgørelser, præmisser m.v. Herefter skal der foretages en vurdering af de konkrete fakta, og i den forbindelse gentages citater og anden fakta samt kildehenvisninger fra afsnittet med sagsfremstilling, som styrelsen baserer sin vurdering på. I nogle tilfælde kan gentagne citater dog være uforholdne, og det kan være tilstrækkeligt blot at indsætte en præcis henvisning til et tidligere afsnit og/eller hvor i bilagene bevismateriale kan læses. Efter hver delvurdering skal der være et afsnit med en (del)konklusion på styrelsens vurdering.

En konklusion vedr. fx markedsafgrænsningen kan basere sig på en længere række undersøgelser og analyser. Det kan gøre vurderingen vanskeligt tilgængelig for læseren – særligt hvis undersøgelserne og analyser peger i forskellig retning. Derfor kan det i sådanne tilfælde gøre det nemmere for læseren, hvis det ved den afsluttende konklusion om markedsafgrænsningen, fx anføres:

"På baggrund af ovenstående kan markedet afgrænses til ... I den forbindelse er der særligt lagt vægt på

» ...
» ..."

Det er vigtigt, at gengivelsen fremstår nøgtern og ikke procederende. "At"-formen bør derfor undgås.

Parternes høringssvar skal inddrages under de relevante dele af vurderingsafsnittet, og det er vigtigt at adressere høringssvarene, sådan at det klart fremgår og begrundes, hvorfor styrelsen er enig/uenig i parternes høringssvar.

Hvis der er tale om en § 16 a-sag, må vurderingsafsnittet skrives med de fornødne tilpasninger. Det er bl.a. vigtigt, at følgende er overholdt:

- » Der skal være en balanceret beskrivelse af styrelsens vurdering af [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis]. Det skal på den ene side fremstå som sagligt (hjemlet), at styrelsen griber ind, og på den anden side skal det fremstå klart, at styrelsen ikke har foretaget en sådan tilbundsgående vurdering, at styrelsen kan give et påbud.
- » Det skal fremgå, hvorfor styrelsen vurderer – og på baggrund af hvilke forudsætninger – at de af parterne tilbudte tilsagn løser de betænkeligheder, som styrelsen har. Dette skal fremgå af underafsnit "4.5 Tilsagn" nedenfor.
- » Det skal fremgå, at styrelsen har lagt vægt på, at der med tilsagnsløsningen opnås den samme effekt, som hvis sagen var gennemført som en påbudssag. Ligeledes skal det fremgå, at det er tillagt vægt, at en tilsagnsløsning er blevet tilbudt tidligt i processen og er ressourcebesparende for styrelsen, idet der ikke skal tages endelig stilling til afgrænsningen af det relevante marked samt hvorvidt [aftalen m.v.] har til formål eller til følge mærkbart at begrænse konkurrencen.
- » Der skal tages udtrykkeligt stilling til, for hvilken periode tilsagnet skal gøres bindende. Hvad enten et tilsagn gøres bindende i en begrænset periode eller tidsubegrænset, skal det være klart beskrevet, hvorfor den valgte tidsmæssige rækkevidde er hensigtsmæssig.
- » Der skal være en klar beskrivelse af, hvordan tilsagnet implementeres, og hvordan styrelsen vil sikre tilsagnets overholdelse, fx hvordan styrelsen (hvis relevant) vil overvåge dette.

Se nærmere afsnit 4 i meddelelse fra Kommissionen om bedste praksis ved behandlingen af konkurrencesager efter artikel 101 og 102 i TEUF.

Det er virksomhedernes egen beslutning, om de vil tilbyde tilsagn, og det er deres eget ansvar at formulere tilsagnene. Ved tilsagnsdrøftelser er der naturligvis tale om udvekslinger af idéer og formuleringer, men det er væsentligt at holde sig for øje, at det er virksomhedernes egen beslutning, om de vil tilbyde tilsagn, og hvordan de vil formulere dem.

Specifikt og alene for § 16 a-sager gælder, at de altid kun vurderes "umiddelbart" (bortset fra vurderingen af parternes tilsagn). Eksempelvis således:

"Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vurderer umiddelbart, at der kan afgrænses to relevante produktmarkeder ..."

"Styrelsen har dog i denne sag ikke foretaget en endelig vurdering af, om [aftale/vedtagelse/samordnet praksis] har til [formål/følge] at begrænse konkurrencen mærkbart, da styrelsens betænkeligheder under alle omstændigheder imødekommes ved [virksomheds] tilsagn."

4.1 Markedsafgrænsning

[Afgørende for udformningen af markedsafgrænsningsafsnittet er blandt andet, om der foretages en egentlig markedsundersøgelse, eller om markedsafgrænsningen foretages på baggrund af de oplysninger, styrelsen har i sagen.

Så vidt muligt bør markedsafgrænsningen følge en struktur, hvor følgende adresseres:

1. Hvad anfører parterne om afgrænsningen af det relevante marked?
2. Hvad fremgår af praksis?
3. Begrundelse på baggrund af efterspørgselssubstitution (i fravær af markedsundersøgelser: typisk kort)
4. Begrundelse på baggrund af udbudssubstitution (i fravær af markedsundersøgelser: typisk kort)
5. Hvad mener styrelsen?
6. Delkonklusioner for så vidt angår det relevante produktmarked/geografiske marked

Hvis der er flere markeder, bør hvert marked behandles for sig.

I afgrænsningen af det relevante marked indgår ikke potentiel konkurrence. Hvis parterne er potentielle konkurrenter, skal det derfor ikke anføres her under markedsafgrænsningen, men under afsnittet om aftalen m.v. har til formål eller følge at begrænse konkurrencen.]

18. For at vurdere, om der foreligger en konkurrencebegrænsende aftale i strid med konkurrence-lovens¹ § 6 [og TEUF² artikel 101], kan det være nødvendigt at afgrænse det relevante marked. Det er dog ikke nødvendigt med en endelig afgrænsning, medmindre det uden en sådan ikke er muligt at afgøre, om aftalen m.v. kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater og/eller har til formål eller til følge mærkbart at begrænse konkurrencen.³
19. Det relevante marked består af det relevante produktmarked og det relevante geografiske marked. Formålet med at afgrænse et marked både som produktmarked og som geografisk marked er at konstatere hvilke aktuelle konkurrenter, der er i stand til at begrænse de involverede virksomheders adfærd og forhindre dem i at handle uafhængigt af et effektivt konkurrencemæssigt pres.⁴
20. Udgangspunktet for markedsafgrænsningen er en analyse af efterspørgsels- og udbudssubstitution.⁵ I de følgende afsnit vil det relevante produktmarked og geografiske marked blive undersøgt.

4.1.1 Det relevante produktmarked

21. Ved det relevante produktmarked forstås markedet for de produkter eller tjenesteydelser, som forbrugerne anser for indbyrdes substituerbare på grund af deres egenskaber, pris og anvendelsesformål.⁶
22. Ved afgrænsningen af det relevante produktmarked tages udgangspunkt i de produkter eller tjenesteydelser, som den mulige konkurrencebegrænsende aftale, samordnede praksis eller vedtagelse vedrører. Dernæst afgrænses hvilke øvrige produkter eller tjenesteydelser, der er substituerbare hermed.

[Husk delkonklusion.

Markedsafgrænsningen skal i alle tilfælde holdes åben, medmindre en endelig afgrænsning af det relevante marked er nødvendig for sagens afgørelse. Der bør dog fastsættes en ydre ramme for det relevante produktmarked, hvorefter yderligere segmenteringer kan holdes åbne. Når markedsafgrænsningen holdes åben, er det meget vigtigt, at det er undersøgt, at der er konkurrenceproblemer på samtlige mulige afgrænsninger af markedet. Bemærk særligt, at en bred eller snæver markedsafgrænsning vil kunne påvirke vurderingen af, om parterne er konkurrenter samt anvendeligheden af konkurrencelovens § 7, analysen under § 8 og vurderingen under gruppefritagelser.

I horisontale til formål-sager er det vigtigt at fastlægge, at de virksomheder, der har indgået aftaler m.v. om at begrænse konkurrencen, rent faktisk er i konkurrence med hinanden. Det er

¹ LBK nr. 869 af 8. juli 2015 ("konkurrenceloven").

² Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde, (EUT 2008 C 115) ("TEUF").

³ Jf. Rettens dom af 25. oktober 2005 i sag T-38/02, *Groupe Danone mod Kommissionen*, præmis 99 og den deri citerede praksis.

⁴ Kommissionens meddelelse af 9. december 1997 om afgrænsning af det relevante marked (1997/C 372/03) ("markedsafgrænsningsmeddelelsen"), punkt 2.

⁵ Jf. markedsafgrænsningsmeddelelsen, pkt. 13, første punktum.

⁶ Jf. markedsafgrænsningsmeddelelsen, punkt 7.

her vigtigt at dokumentere, at selv om markedet eventuelt kan afgrænses snævrere, er virksomhederne enten aktuelle eller potentielle konkurrenter.⁷

Hvis der ikke er foretaget en endelig markedsafgrænsning, er det vigtigt, at det fremgår tydeligt, at det ikke har været nødvendigt, og at dette er nærmere begrundet. Det vil fx være tilfældet i til formål-sager og § 16 a-sager, eller hvis der vil være konkurrenceproblemer uanset markedsafgrænsning.

Et par eksempler på formuleringer i en til formål-sag kunne være:

"I denne sag er det ikke nødvendigt at foretage en endelig afgrænsning af produktmarkedet. Det skyldes, at vurderingen vil være den samme, idet parterne er indbyrdes konkurrenter, uanset om produktmarkedet eventuelt kan [fx "afgrænses snævrere eller bredere"]. Se nærmere af-snit/punkt [...]."

"I denne sag er det ikke nødvendigt at foretage en endelig afgrænsning af produktmarkedet. Det skyldes, at vurderingen vil være den samme, uanset om produktmarkedet eventuelt kan [fx "afgrænses bredere eller snævrere"], da [...]."

Et eksempel på en formulering i en § 16 a-sag kunne være:

"Styrelsen har ikke foretaget en endelig afgrænsning af det relevante produktmarked i denne sag, da styrelsens betænkkeligheder i forhold til konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101] under alle omstændigheder imødekommes ved [virksomheds] tilsagn."

4.1.2 Det relevante geografiske marked

23. Ved det relevante geografiske marked forstås det område, hvor de involverede virksomheder udbyder eller efterspørger produkter eller tjenesteydelser, som har tilstrækkelig ensartede konkurrencevilkår, og som kan skelnes fra de tilstødende områder, fordi konkurrencevilkårene dér er meget anderledes.⁸

[Husk delkonklusion.

Markedsafgrænsningen skal i alle tilfælde holdes åben, medmindre en endelig afgrænsning af det relevante marked er nødvendig for sagens afgørelse. Der bør dog fastsættes en ydre ramme for det geografiske marked, hvorefter muligheden for mere snævre geografiske markeder kan holdes åben. Når markedsafgrænsningen holdes åben, er det meget vigtigt, at det er undersøgt, at der er konkurrenceproblemer på samtlige mulige afgrænsninger af markedet. Bemærk særligt, at en bred/snæver markedsafgrænsning vil kunne påvirke vurderingen af, om parterne er konkurrenter samt anvendeligheden af konkurrencelovens § 7, analysen under § 8 og vurderingen under gruppefritagelser.

I til formål-sager er det vigtigt at fastlægge, at de virksomheder, der har indgået aftaler m.v. om at begrænse konkurrencen, rent faktisk er i konkurrence med hinanden. Det er her vigtigt

⁷ Se fx Konkurrencerådets afgørelse af 30. april 2014, *Skive og Omegns Vognmandsforenings koordinering af tilbud*, punkt 47-55, der uden at lægge sig fast på en endelig markedsafgrænsning nævner både den snævrere og bredest mulige markedsafgrænsning. Vær opmærksom på, at sagen vedrørte en brancheforening, hvorfor det ikke var nødvendigt, at *samtlig* medlemmer var aktuelle eller potentielle konkurrenter.

⁸ Jf. markedsafgrænsningsmeddelelsen, punkt 8.

at dokumentere, at selv om markedet eventuelt kan afgrænses snævrere, er virksomhederne enten aktuelle eller potentielle konkurrenter.⁹

Hvis der ikke er foretaget en endelig markedsafgrænsning, er det vigtigt, at det fremgår tydeligt, at det ikke har været nødvendigt, og hvorfor. Det vil fx være tilfældet i til formål-sager og § 16 a-sager, eller hvis der vil være konkurrenceproblemer uanset markedsafgrænsning.

Et par eksempler på formuleringer i en til formål-sag kunne være:

"I denne sag er det ikke nødvendigt at foretage en endelig afgrænsning af det geografiske marked for [produktmarkedet]. Det skyldes, at vurderingen vil være den samme, idet parterne er indbyrdes konkurrenter, uanset om det geografiske marked afgrænses [fx "nationalt eller snævrere"]. Se nærmere afsnit/punkt [...]."

"I denne sag er det ikke nødvendigt at foretage en endelig afgrænsning af det geografiske marked for [produktmarkedet]. Det skyldes, at vurderingen vil være den samme, uanset om det geografiske marked afgrænses [fx "nationalt eller snævrere"], da [...]."

Et eksempel på en formulering i en § 16 a-sag kunne være:

"Styrelsen har i denne sag ikke foretaget en endelig afgrænsning af det relevante geografiske marked for [produktmarked], da styrelsens betæneligheder i forhold til konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101] under alle omstændigheder imødekommes ved [virksomheds] tilsagn."

4.1.3 Konklusion vedrørende markedsafgrænsning

24. På baggrund af ovenstående er det Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vurdering, at der kan afgrænses følgende relevant(e) marked(er), der er berørt af den adfærd, som sagen omhandler:

(i) Det [geografiske] marked for [produkt].

(ii) Det [geografiske] marked for [produkt].

[Hvis markedsafgrænsningen holdes åben, skal dette klart fremgå.]

[Såfremt der er tale om en til formål-sag eller en § 16 a-sag, kan nedenstående formuleringer anvendes:]

25. [I horisontal til formål-sag:] I denne sag er det ikke nødvendigt at foretage en endelig afgrænsning af det relevante marked. Det skyldes, at vurderingen vil være den samme, idet parterne er indbyrdes konkurrenter, uanset om det relevante marked afgrænses snævrere eller bredere. Se nærmere [...].
26. [I vertikal til formål-sag:] "I denne sag er det ikke nødvendigt at foretage en endelig afgrænsning af det relevante marked. Det skyldes, at vurderingen vil være den samme, uanset om det relevante marked afgrænses snævrere eller bredere, idet [...]."

⁹ Se fx Konkurrencerådets afgørelse af 30. april 2014, *Skive og Omegns Vognmandsforenings koordinering af tilbud*, punkt 56-62, der uden at lægge sig fast på en endelig markedsafgrænsning nævner både den snævrere og bredest mulige markedsafgrænsning. Vær opmærksom på, at sagen vedrørte en brancheforening, hvorfor det ikke var nødvendigt, at *samtlig*e medlemmer var aktuelle eller potentielle konkurrenter.

27. [I § 16 a-sag:] Styrelsen har ikke foretaget en endelig afgrænsning af det relevante marked i denne sag, da styrelsens betæneligheder i forhold til konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101] under alle omstændigheder imødekommes ved [virksomheds] tilsagn.

4.2 Samhandelspåvirkning

[Hvis der er en mærkbar samhandelspåvirkning, er der pligt til at høre Kommissionen, inden Konkurrencerådet træffer afgørelse. Kommissionens høringssvar må ikke offentliggøres, og det må ikke nævnes, hvis Kommissionen har ønsket ændringer i klagepunktsmeddelelsen. I stedet kan det blot anføres:]

28. Efter forordning nr. 1/2003¹⁰ skal det undersøges, om en eventuel konkurrencebegrænsende [aftale/samordnet praksis/vedtagelse] mærkbar kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater. Hvis det er tilfældet, er Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen forpligtet til at anvende TEUF artikel 101.¹¹

[Styrelsen er beføjet til at anvende TEUF artikel 101 i konkrete sager. I den forbindelse kan styrelsen enten på eget initiativ eller på grundlag af en klage vedtage følgende beslutninger:

- » påbyde at en overtrædelse skal bringes til ophør
- » træffe foreløbige forholdsregler
- » acceptere tilsagn
- » pålægge bøder, tvangsbøder eller andre former for sanktioner, der er fastsat i konkurrenceloven.

Når det på grundlag af de oplysninger, styrelsen er i besiddelse af, følger, at betingelserne for et forbud ikke er opfyldt, fx fordi aftalen m.v. er omfattet af en gruppefritagelse eller opfylder betingelserne for fritagelse iht. TEUF artikel 101, stk. 3, kan styrelsen tillige beslutte, at der "ikke er nogen grund til at gribe ind" efter TEUF artikel 101.^{12]}

29. Udtrykket "samhandelen mellem medlemsstater" er neutralt. Det er ikke en betingelse, at handelen begrænses eller mindskes. Samhandelen kan også blive påvirket, når en aftale m.v. fører til en stigning i handelen. Det er dog i begge tilfælde en betingelse, at samhandelen påvirkes mærkbart.¹³
30. Ved vurdering af, om en aftale m.v. mærkbart kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater fremgår det af selve ordlyden af TEUF artikel 101 og Kommissionens samhandelsmeddelelse¹⁴, at der især skal lægges vægt på følgende tre kriterier:
- » Handelen mellem medlemsstater
 - » Kan påvirkes
 - » Mærkbart

¹⁰ Rådets forordning nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82 ("forordning nr. 1/2003"). EF-traktatens artikel 81 og 82 er blevet til henholdsvis artikel 101 og 102 i Traktaten om den Europæiske Unions Funktionsmåde ("TEUF"). De to sæt bestemmelser er i det væsentlige identiske. I forordninger og meddelelser vedtaget inden 1. december 2009 skal henvisninger til EF-traktatens artikel 81 og 82 forstås som henvisninger til TEUF artikel 101 og 102.

¹¹ Jf. forordning nr. 1/2003, artikel 3, stk. 1, 1. pkt.

¹² Jf. forordning nr. 1/2003, artikel 5.

¹³ Jf. Kommissionens meddelelse af 27. april 2004 om retningslinjer vedrørende begrebet påvirkning af handelen i traktatens artikel 81 og 82 (2004/C 101/07) ("samhandelsmeddelelsen"), punkt 34 og 44.

¹⁴ Jf. samhandelsmeddelelsens punkt 18.

31. Begrebet "handelen mellem medlemsstater" omfatter enhver form for grænseoverskridende økonomisk aktivitet. Ifølge EU-retspraksis omfatter begrebet også aftaler eller adfærd, der påvirker konkurrencestrukturen på markedet. Handespåvirkningskriteriet kan også være opfyldt i de tilfælde, hvor det relevante geografiske marked er nationalt.¹⁵
32. Kriteriet "kan påvirke" betyder, at det "på grund af samtlige objektive, retlige eller faktiske forhold kan forudses med tilstrækkelig sandsynlighed, at aftalen direkte eller indirekte, aktuelt eller potentielt øver indflydelse på samhandelen mellem medlemslandene".¹⁶
33. Kriteriet "mærkbart" indebærer, at EU's konkurrenceregler kun finder anvendelse på aftaler og adfærd, der kan have virkninger af en vis størrelsesorden. Mærkbarhed kan navnlig vurderes ud fra de relevante virksomheders position og størrelse på markedet for de berørte produkter samt aftalens art og de berørte produkters art.¹⁷

[Vurderingen i dette afsnit bør være kortfattet. Det afgørende er, om ovenstående tre kriterier er opfyldt, hvilket er nærmere beskrevet i samhandelsmeddelelsen. Bemærk at denne sonderer mellem forskellige krænkelsetyper med hver deres analyseramme. NAAT-reglen er alene et udgangspunkt. Der bør i hver sag foretages en - intern - vurdering af, hvorvidt NAAT-reglen er opfyldt. Såfremt NAAT-reglen ikke er opfyldt, behøver vi hverken at nævne den i punktet lige nedenfor eller i øvrigt redegøre for, hvorfor NAAT-reglen ikke er opfyldt. Såfremt NAAT-reglen er opfyldt, nævnes den i punktet lige nedenfor og inddrages under den konkrete vurdering som ét element blandt flere.]

34. Kommissionen har opstillet en gendrivelig negativ formodningsregel for, hvornår en aftale m.v. i princippet ikke kan påvirke handelen mellem medlemsstater mærkbart – den såkaldte NAAT-regel.¹⁸ NAAT-reglen finder anvendelse, hvis
- (i) parterne ikke på nogen af de(t) relevant(e) marked(er) indenfor EU har en samlet markedsandel på over 5 pct., og
 - (ii) de deltagende virksomheder ikke har en samlet årlig omsætning i EU indenfor de produkter, der er omfattet af aftalen m.v., på over 40 mio. euro (horisontal aftale), eller leverandøren ikke har en årlig omsætning i EU indenfor de produkter, der er omfattet af aftalen m.v., på over 40 mio. euro (knap 300 mio. kr.) (vertikal aftale).

[I stedet for NAAT-reglen kan det efter omstændighederne være relevant at anvende den alternative SMV-regel. Kommissionen har i samhandelsmeddelelsen anført, at aftaler mellem små og mellemstore virksomheder ("SMV") som defineret i bilaget til Kommissionens henstilling 2003/361/EF "normalt ikke vil kunne påvirke handelen mellem medlemsstater mærkbart".¹⁹

Bemærk, at den negative formodning i NAAT-reglen (i) gælder, uanset hvilke former for konkurrencebegrænsninger aftalen m.v. indeholder, herunder aftaler, der er defineret som

¹⁵ Jf. samhandelsmeddelelsen, punkt 22.

¹⁶ Jf. samhandelsmeddelelsen, punkt 23.

¹⁷ Jf. samhandelsmeddelelsen, punkt 44.

¹⁸ Jf. samhandelsmeddelelsen, punkt 52.

¹⁹ Jf. samhandelsmeddelelsen, punkt 50, der henviser til Kommissionens nu forældede henstilling. EU's gældende definition af en SMV (siden 1. januar 2005), er, at virksomheden tilhører kategorien "små", hvis der er under 50 ansatte, og en årlig omsætning eller en samlet årlig balance på ikke over 10 mio. EUR. En virksomhed tilhører kategorien "mellemstor", hvis der er 50 eller flere men under 250 ansatte og en årlig omsætning på ikke over 50 mio. EUR eller en årlig samlet balance på ikke over 43 mio. EUR, jf. Kommissionens henstilling af 6. maj 2003 om definitionen af mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder (2003/L 14/36) ("SMV-henstillingen").

hardcorebegrænsninger,²⁰ og (ii) også gælder for aftaler m.v., der ifølge selve deres natur kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater (fx aftaler, der vedrører import eller eksport).²¹

Bemærk endvidere, at der kræves en sandsynliggørelse af, at der kan foreligge samhandelspåvirkning.²² Det er ikke tilstrækkeligt at vurdere, at aftalen m.v. teoretisk set fx kan have en markedsafskærmende effekt. Det forhold, at de kumulative betingelser i NAAT-reglen, eller SMV-reglen, ikke er opfyldt, er ikke i sig selv tilstrækkeligt til, at aftalen m.v. kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater mærkbart. Det skal vurderes konkret fra sag til sag.²³ Ligeledes må det i hvert enkelt tilfælde begrundes, at aftalen har samhandelspåvirkning.]

4.2.1 Parternes [aftale/samordnet praksis/vedtagelse] [påvirker/påvirker ikke] samhandlen mærkbart

35. [Vurdering.]
36. [Hvis der ikke er samhandelspåvirkning:] Sammenfattende ses der ikke at være det fornødne faktuelle belæg for at konstatere, at [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater mærkbart. Det vurderes derfor, at vedtagelsen alene skal behandles efter konkurrencelovens regler.]
37. [Hvis der er en mærkbar samhandelspåvirkning:] På baggrund af ovenstående er det styrelsens vurdering, at [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] vedrørende [indhold] har en mærkbar påvirkning af samhandelen mellem medlemsstater.
38. [Dette punkt indsættes først, efter at klagepunktsmeddelelsen har været i høring hos parterne, og forudsat at der er samhandelspåvirkning:] Klagepunktsmeddelelsen af [dato] har derfor været forelagt Europa-Kommissionen, der ikke har ønsket at indlede en procedure efter artikel 11, stk. 6, i forordning 1/2003. Konkurrencerådet kan derfor træffe afgørelse i denne sag.]

[Det er vigtigt at huske, at styrelsen hverken har kompetence til at erklære, at en aftale m.v. ikke er omfattet eller ikke er en overtrædelse af forbuddet i TEUF artikel 101, stk. 1, (enten fordi aftalen m.v. slet ikke begrænser konkurrencen mærkbart, eller fordi betingelserne for en individuel fritagelse eller en gruppefritagelse er opfyldt).²⁴ Styrelsen kan altså hverken individuelt fritage eller gruppefritage en aftale m.v. fra forbuddet i TEUF artikel 101, stk. 1. Når betingelserne for et forbud, jf. TEUF artikel 101, stk. 1, ikke er opfyldt – fx fordi betingelserne for fritagelse i TEUF artikel 101, stk. 3, er opfyldt – kan styrelsen alene beslutte, at der "ikke er nogen grund til at gribe ind" efter TEUF artikel 101.²⁵

Bemærk endvidere, at anvendelsen af konkurrencelovens § 6, stk. 1, ikke må føre til et forbud mod aftaler/vedtagelser/samordnet praksis, som har samhandelspåvirkning, men som ikke mærkbart begrænser konkurrencen efter TEUF artikel 101, stk. 1, eller som opfylder betingelserne i TEUF artikel 101, stk. 3, eller som er omfattet af en gruppefritagelse.]²⁶

²⁰ Jf. samhandelsmeddelelsen, punkt 50.

²¹ Jf. samhandelsmeddelelsen, punkt 58.

²² Jf. Konkurrenceankenævnets kendelse af 8. juni 2007, *Danmarks Apotekerforening m.fl.*, punkt 8.1.

²³ Jf. samhandelsmeddelelsen, punkt 51.

²⁴ Jf. Domstolens dom af 3. maj 2011 i sag C-375/09, *Tele2 Polska*, præmis 36.

²⁵ Jf. forordning nr. 1/2003, artikel 5, som udtømmende oplister, hvad medlemsstaternes konkurrencemyndigheder er beføjede til i relation til TEUF artikel 101 og 102, samt særligt artikel 5, sidste punktum.

²⁶ Jf. forordning nr. 1/2003, artikel 3, stk. 2, 1. pkt.

4.3 Konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101]

39. Konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101] vedrører aftaler mellem virksomheder, vedtagelser indenfor sammenslutninger af virksomheder og samordnet praksis mellem virksomheder.
40. Det er forbudt for virksomheder m.v. at indgå aftaler, der direkte eller indirekte har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen mærkbart, jf. konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101].
41. Forbuddet i konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101²⁷] finder anvendelse over for (i) virksomheder eller en sammenslutning af virksomheder, der (ii) indgår en aftale, vedtagelse eller udøver samordnet praksis, som (iii) direkte eller indirekte har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen (iv) mærkbart.
42. [Ved samhandlingspåvirkning:] Vurderingerne efter konkurrencelovens § 6 og TEUF artikel 101 skal foretages i lyset af dansk domspraksis, praksis fra Den Europæiske Unions Domstol samt administrativ praksis fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Konkurrenceankenævnet og Europa-Kommissionen.

[Uden samhandlingspåvirkning:] Vurderingen efter konkurrencelovens § 6 skal foretages i lyset af dansk domspraksis samt administrativ praksis fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen og Konkurrenceankenævnet. Praksis fra Den Europæiske Unions Domstol samt administrativ praksis fra Europa-Kommissionen vil være vejledende for fortolkningen.²⁸

4.3.1 Virksomhedsbegrebet og ansvar for overtrædelsen

43. For at forbuddet i konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101] finder anvendelse skal der som nævnt være tale om virksomheder eller en sammenslutning af virksomheder.

Virksomhedsbegrebet fortolkes meget bredt. Det følger direkte af konkurrencelovens § 2, stk. 1, at lovens forbud gælder for enhver form for erhvervsvirksomhed. Det er desuden præciseret i forarbejderne, at det omfatter *"enhver økonomisk aktivitet, der foregår i et marked for varer og tjenester"*.²⁹ Det følger ligeledes af Domstolens praksis, at virksomhedsbegrebet omfatter *"enhver enhed, som udøver økonomisk virksomhed, uanset denne enheds retlige status og dens finansieringsmåde"*.³⁰ Det er uden betydning for anvendelsen af konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101], hvorvidt virksomheden drives med økonomisk gevinst for øje.³¹

[Husk delkonklusion.]

44. [hvis der anvendes moderselskabsansvar:
45. OBS nedenstående tekst skal tilrettes, så den passer til de konkrete omstændigheder i den pågældende sag, og indsæt underafsnit for hver enkelt økonomisk enhed, der gennemgås.]

²⁷ For så vidt angår TEUF artikel 101 skal aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis endvidere kunne påvirke samhandelen mellem medlemsstater mærkbart, hvilket er behandlet ovenfor i afsnit 4.2.

²⁸ Jf. bl.a. forarbejderne til lov nr. 384 af 6. oktober 1997, FT 1996/97, tillæg A, side 3649, v. sp. og 3657 h.sp.

²⁹ Jf. forarbejderne til lov nr. 384 af 6. oktober 1997, FT 1996/97, tillæg A, side 3653, v. sp.

³⁰ Jf. EF-domstolens dom af 23. april 1991 i sag C-41/90, *Höfner & Elser*, præmis 21.

³¹ Jf. forarbejderne til lov nr. 384 af 6. oktober 1997, FT 1996/97, tillæg A, side 3653, v. sp.

46. Begrebet virksomhed forstås som en økonomisk enhed, også når denne økonomiske enhed juridisk set udgøres af flere fysiske eller juridiske personer.³² Det følger af EU-Domstolens praksis, at et datterselskab og et moderselskab er en del af den samme virksomhed, når datterselskabet ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet, navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder.³³ I sådanne tilfælde betragtes disse to juridiske personer som én økonomisk enhed. Hvis dette er tilfældet kan et moderselskab holdes ansvarlig for et datterselskabs overtrædelse af konkurrencelovens § 6 og EUF-traktatens artikel 101, jf. konkurrencelovens § 23 a, stk. 1.
47. Det skal derfor fastlægges, om der er andre virksomheder, der indgår i den samme økonomiske enhed som [virksomhed X].
48. I denne vurdering indgår en fastlæggelse af,
- (i) om moderselskabet [hvis der er tale om et joint venture: moderselskaber] har været i stand til at udøve afgørende indflydelse over datterselskabet, herunder på grundlag af de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder.³⁴
 - (ii) om moderselskabet faktisk har udøvet bestemmende indflydelse over datterselskabet.³⁵
49. Det er ikke nødvendigt at påvise, at den bestemmende indflydelse blev udøvet i relation til selve overtrædelsen.³⁶
50. Hvis et moderselskab ejer hele eller næsten hele kapitalen i det datterselskab, der har begået overtrædelsen af konkurrencereglerne, er der i henhold til EU-Domstolens praksis en afkræftelig formodning for, at moderselskabet faktisk udøver en afgørende indflydelse på datterselskabets adfærd på markedet. En sådan formodning indebærer, medmindre den afkræftes, at det anses for godtgjort, at moderselskabet faktisk har udøvet afgørende indflydelse på dets datterselskab, og moderselskabet kan dermed holdes ansvarlig for datterselskabets adfærd, uden at der vil skulle fremlægges yderligere bevis herfor. For at undgå ansvar vil moderselskabet i en sådan situation skulle føre tilstrækkelige beviser for, at datterselskabet faktisk er uafhængigt ved fastlæggelsen af sin markedsadfærd.³⁷
- [Hvis moderselskabets ejerandel af datterselskabet er 100 pct. eller tæt på 100 pct.: Anfør ejerandelen og konkluder følgende:]
51. På den baggrund er det styrelsens vurdering, at [virksomhed Y - moderselskabet] er ansvarlig for den overtrædelse af konkurrencelovens § 6 og/eller EUF-traktatens artikel 101, som [virksomhed X] har deltaget i.

[Selv om 100 pct. ejerskab (eller tæt på 100 pct.) i princippet er tilstrækkeligt for at kunne statuere moderselskabsansvar med henvisning til den afkræftelige formodning, bør styrelsen supplere denne formodning med konkrete beviser for moderselskabets bestemmende indflydelse på datterselskabet [se vidensnotat om moderselskabsansvar] og anføre følgende:]

³² Jf. fx EU-Domstolens dom af 14. december 2006 i sag C-217/05, *Confederación Española Empresarios de Estaciones de Servicio*, præmis 40.

³³ Jf. fx EU-Domstolens dom af 10. september 2009 i sag C-97/08 P, *AKZO Nobel v Commission*, pkt. 58.

³⁴ Jf. fx EU-Domstolens dom af 10. september 2009 i sag C-97/09, *Akzo Nobel and others v Commission*, præmis 58.

³⁵ Jf. fx EU-Domstolens dom af 27. marts 2014 i forenede sager T-56/09 og T-73/09, *Saint-Gobain Glass France and others*, præmis 311.

³⁶ Jf. fx EU-Domstolens dom af 20. januar 2011 i sag C-90/09 P, *General Química*, præmis 38.

³⁷ Jf. fx EU-Domstolens dom af 10. september 2009 i sag C-97/09, *Akzo Nobel and others v Commission*, præmis 60.

52. Derudover underbygger følgende, at [virksomhed Y - moderselskabet] har udøvet bestemmende indflydelse på [Virksomhed X - datterselskab]:

53. [tekst]

[Hvis formodningsreglen ikke kan anvendes, skal moderselskabets afgørende indflydelse over datterselskabet fastlægges på baggrund af sagens beviser for den kontrol, moderselskabet udøver over datterselskabet. Der henvises til notat om moderselskabsansvar.]

[Hvis der er sket retlige eller organisatoriske ændringer inden for den økonomiske enhed, mens overtrædelsen har stået på, skal det indgå i vurderingen. Det samme er tilfældet, hvis der er sket overdragelse af datterselskabet/dets aktiviteter/dets aktiver. Det vil være en konkret vurdering, hvilke virksomheder der i så fald skal gøres ansvarlig for overtrædelsen. Der henvises til afsnittet om succession i notat om moderselskabsansvar.]

4.3.2 Overtrædelsens varighed

54. [Det er vigtigt, at få fastslået, hvor lang tid overtrædelsen har varet af hensyn til senere bødeberegning]

4.3.3 Aftale, vedtagelse eller samordnet praksis

55. Den anden betingelse for, at forbuddet i konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101] finder anvendelse, er som nævnt, at der skal være tale om en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis.

[Hvis der er tale om en aftale, kan følgende tilføjes:]

56. Det konkurrenceretlige aftalebegreb er bredere end det traditionelle obligationsretlige aftalebegreb. Det konkurrenceretlige aftalebegreb omfatter både mundtlige og skriftlige aftaler, udtrykkelige og stiltiende aftaler samt fx "gentlemen's agreements". Det afgørende er, om de involverede virksomheder har udtrykt en samstemmende vilje til at indrette deres adfærd på markedet på en bestemt måde. Der stilles indenfor konkurrenceretten ikke krav om, at en aftale antager en juridisk bindende form, at der er fastsat sanktioner mellem aftaltparterne, eller at aftalen kan tvangsfuldbyrdes. Det er endvidere ikke afgørende, om virksomhederne har følt sig forpligtet – juridisk, faktisk eller moralsk – til at udvise den aftalte adfærd.³⁸

[Hvis der er tale om en vedtagelse, kan følgende tilføjes:]

57. Vedtagelser indenfor en sammenslutning af virksomheder er [også] omfattet af forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3 [og TEUF artikel 101, stk. 1].

58. En sammenslutnings vedtægter såvel som beslutninger truffet af sammenslutningen kan i sig selv udgøre en vedtagelse i konkurrencelovens § 6, stk. 3 [og TEUF artikel 101, stk. 1]'s forstand. Ensidige udmeldinger fra sammenslutningen, heriblandt henstillinger, anbefalinger, opfordringer og tilkendegivelser vil også kunne være omfattet af begrebet vedtagelse. Afgørende for, at sådanne henstillinger, anbefalinger og opfordringer m.v. er omfattet af begrebet, er, at de er udtryk for sammenslutningens holdning og er egnet til at koordinere medlemmernes

³⁸ Jf. fx Retten i Første Instans' dom af 20. marts 2002 i sag T-9/99, *Rørkartel*, præmis 199-200.

adfærd – uanset om medlemmerne rent faktisk koordinerer deres adfærd på markedet, og uanset at medlemmerne ikke er forpligtede til at følge udmeldingerne.³⁹

[Hvis der er tale om en samordnet praksis, kan følgende tilføjes:]

59. Samordnet praksis mellem virksomheder er [også] omfattet af forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3 [og TEUF artikel 101, stk. 1].
60. Samordnet praksis er en form for koordinering mellem virksomheder, som uden at være udmøntet i en egentlig aftale, bevidst erstatter konkurrencerisikoen med et indbyrdes praktisk samarbejde.⁴⁰
61. Der er overordnet tre kriterier, der skal være opfyldt, for at der er tale om en samordnet praksis.⁴¹ For det første skal der være en samordning bestående i (i) en direkte eller indirekte kontakt mellem virksomhederne⁴² og (ii) en viljemæssig tilpasning eller fælles forståelse om at fjerne eller væsentligt at reducere den usikkerhed, der er med hensyn til virksomhedernes fremtidige adfærd i markedet.⁴³ For det andet skal der være en adfærd på markedet, der ligger i forlængelse af denne samordning, og for det tredje skal der være årsagsforbindelse mellem samordningen og adfærden.

62. [Husk delkonklusion.]

[Hvis der er tale om en aftale og/eller samordnet praksis, kan følgende tilføjes:]

63. Grænserne mellem, hvornår der foreligger en aftale og en samordnet praksis, er flydende og beror primært på, om der kan bevises en egentlig aftale, eller om beviserne peger mere i retning af den viljemæssige tilpasning, som karakteriserer en samordnet praksis.
64. I *Anic Partecipazioni*-sagen udtalte EF-Domstolen, at:

”Det fremgår af sammenligningen mellem begrebet ”aftale” og begrebet ”samordnet praksis” [...], at begreberne, set fra et subjektivt standpunkt, omfatter former for hemmelig forståelse, som er af samme karakter, og som kun adskiller sig fra hinanden ved deres grad og den form, hvorunder de kommer til udtryk.

Heraf følger, at begreberne »aftale« og »samordnet praksis« nok har delvis forskellige grundelementer, men at de ikke er indbyrdes uforenelige. Retten havde følgelig, i

³⁹ Jf. fx Konkurrenceankenævnets kendelse af 30. november 2009, *Dansk Transport og Logistik mod Konkurrencerådet*, afsnit 6.2 og Konkurrenceankenævnets kendelse af 21. oktober 2014, *Centralforeningen af Autoreparatører i Danmark mod Konkurrencerådet*, afsnit 6.

⁴⁰ Jf. EF-domstolens dom af 14. juli 1972 i sag 48/69, *ICI*, præmis 64, FT 1996/1997, tillæg A, s. 3658, h. sp., EF-Domstolens dom af 4. juni 2009 i sag C-8/08, *T-Mobile Netherlands m.fl.*, præmis 26 og Rettens dom af 14. marts 2013 i sag T-587/08, *Fresh Del Monte Produce mod Kommissionen*, præmis 297.

⁴¹ Jf. EF-domstolens dom af 4. juni 2009 i sag C-8/08, *T-Mobile Netherlands m.fl.* præmis 51, Domstolens dom af 19. marts 2015 i sag C-286/13, *Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen*, præmis 126, og forslag til afgørelse fra generaladvokat M. Szpunar af 16. juli 2015 i sag C-74/14, *Eturas*, pkt. 39 og 45, og Rettens dom af 24. september 2019 i sag T-105/17, *HSBC Holdings plc. m.fl. mod Kommissionen*, præmis 66.

⁴² Jf. FT 1996/1997, tillæg A, s. 3658, h. sp., EF-domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-49/92, *Kommissionen mod Anic Partecipazioni*, præmis 117, Retten i Første Instans' dom af 15. marts 2000 i sag T-25/95, *Cimenteries m.fl. mod Kommissionen*, præmis 1852 og 1849 og Domstolens dom af 26. januar 2017 i sag C-609/13P, *Duravit m.fl. mod Kommissionen*, præmis 72.

⁴³ Jf. FT 1996/1997, tillæg A, s. 3658, h. sp., Retten i Første Instans' dom af 15. marts 2000 i sag T-25/95, *Cimenteries m.fl. mod Kommissionen*, præmis 1852, Rettens dom af 27. september 2012 i sag T-82/08, *Guardian Industries og Guardian Europe mod Kommissionen*, præmis 45, Rettens dom af 14. marts 2013 i sag T-587/08, *Fresh Del Monte Produce mod Kommissionen*, præmis 300 og 294, Van Bael & Bellis, *Competition Law of the European Union*, (6. udgave 2021), side 48 og 55, og Richard Whish & David Bailey, *Competition Law* (10. udgave 2021) side 118.

*modsatning til hvad Anic har påstået, ikke pligt til at kræve, at Kommissionen kvalificerede hver enkelt konstateret handling som enten aftale eller samordnet adfærd, men var berettiget til at antage, at Kommissionen korrekt principalt havde kvalificeret nogle af handlingerne som »aftale«, og subsidiært andre som »samordnet praksis«.*⁴⁴

65. I samme retning udtalte Retten i *Limburgse-sagen*, at:

”The Commission is therefore entitled to classify that type of complex infringement as an agreement ‘and/or’ concerted practice, inasmuch as the infringement includes elements which are to be classified as an ‘agreement’ and elements which are to be classified [sic] as a ‘concerted practice’.

*In such a situation, the dual classification must be understood not as requiring simultaneous and cumulative proof that every one of those factual elements reveals the factors constituting an agreement and a concerted practice, but rather as designating a complex whole that includes factual elements of which some have been classified as an agreement and others as a concerted practice within the meaning on [sic] Article [101](1) of the Treaty, which does not provide for any specific classification in respect of that type of complex infringement.*⁴⁵

66. Det er på den baggrund ikke nødvendigt at kvalificere hvert enkelt element i en konkurrencebegrænsende adfærd som en ”aftale” eller ”samordnet praksis”, når blot overtrædelsen omfatter elementer, der kan kvalificeres som en aftale, og elementer, der kan kvalificeres som en samordnet praksis.

4.3.4 Til formål og/eller til følge at begrænse konkurrencen

67. Den tredje betingelse for, at forbuddet i konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101] finder anvendelse, er som nævnt, at [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] direkte eller indirekte har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen.
68. Forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, omfatter både horisontale og vertikale aftaler.
69. Som beskrevet ovenfor i afsnit 4.3.2 er der i denne sag tale om [en aftale/en vedtagelse] om [helt kort hvad adfærden går ud på.]
70. [Hvis nødvendigt: Begrundelse for hvorfor parterne er aktuelle konkurrenter uafhængig af markedsafgrænsning. Afhængig af omfanget af begrundelsen kan det være hensigtsmæssigt med separat overskrift.]
71. [Hvis nødvendigt: Stillingtagen til, hvorfor parterne måtte være potentielle konkurrenter. Afhængig af omfanget af begrundelsen kan det være hensigtsmæssigt med separat overskrift.]
72. Konkurrencelovens § 6, stk. 1, [og TEUF artikel 101] sonderer mellem aftaler m.v., som har til formål at begrænse konkurrencen og aftaler m.v., som ikke har til formål at begrænse konkurrencen, men som har konkurrencebegrænsende virkninger.

⁴⁴ Jf. EF-Domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-49/92 P, *Anic Partecipazioni*, præmisserne 131-132 og Rettens dom af 14. marts 2013 i sag T-587/08, *Fresh Del Monte Produce mod Kommissionen*, præmis 297.

⁴⁵ Jf. Rettens dom af 20. april 1999 i de forenede sager T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94 – T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94, *Limburgse*, præmisserne 697-698. Tilsvarende EF-Domstolens dom af 17. december 1991 i sag T-7/89, *Hercules Chemicals mod Kommissionen*, præmis 264.

[Hvis aftalen m.v. vurderes at have til følge at begrænse konkurrencen indsættes følgende:]

73. Ved vurderingen af, om en aftale m.v. har til følge at begrænse konkurrencen skal der tages hensyn til både faktiske og potentielle virkninger. Med andre ord skal aftalen have sandsynlige mærkbare konkurrenceskadelige indvirkninger. For at en aftale kan anses at have til følge at begrænse konkurrencen, skal den påvirke den faktiske eller den potentielle konkurrence i en sådan grad, at det med en rimelig grad af sandsynlighed kan ventes at få negativ virkning for priser, produktion, innovation, variation i udbud eller produktkvalitet på det relevante marked.⁴⁶
74. I det følgende vurderes det, hvorvidt [virksomheders] [aftale/vedtagelse/samordnede praksis] har haft til følge at begrænse konkurrencen.

[Hvis aftalen m.v. vurderes at have til formål at begrænse konkurrencen indsættes følgende:]

4.3.4.1 Visse former for aftaler m.v. har til formål at begrænse konkurrencen

[Nedenstående tekst i dette afsnit er holdt på et helt overordnet plan, og det er derfor vigtigt, at sagsbehandleren udfylder afsnittet i forhold til den konkrete til formål-overtrædelse.]

75. Det fremgår af Domstolens praksis, at visse former for aftaler m.v. mellem virksomheder kan være tilstrækkelig skadelige for konkurrencen til, at det ikke er nødvendigt at undersøge deres virkninger for konkurrencen.⁴⁷
76. Denne retspraksis binder i den omstændighed, at visse former for aftaler m.v. mellem virksomheder efter deres art kan betragtes som skadelige for de normale konkurrencevilkår.⁴⁸
77. Ifølge Domstolens faste praksis er det væsentligste kriterium for at afgøre, om en aftale m.v. har et konkurrencebegrænsende formål, konstateringen af, at en sådan aftale m.v. "i sig selv er tilstrækkelig skadelig for konkurrencen."⁴⁹
78. Hvis en aftale har et konkurrencebegrænsende formål, er det således unødvendigt at påvise konkrete virkninger på markedet.⁵⁰
79. Af Domstolens dom i *Groupement des cartes bancaires*⁵¹ fremgår det, at:

"Ifølge Domstolens praksis er det for at vurdere, om en aftale mellem virksomheder eller en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder er tilstrækkelig skadelig til at kunne anses for at udgøre en restriktion med et »konkurrencebegrænsende formål« som omhandlet i artikel 81, stk. 1, EF, [nu TEUF artikel 101, stk. 1] nødvendigt at forholde sig til indholdet af bestemmelserne til de formål, den tilsigter at opfylde, samt til

⁴⁶ Jf. Kommissionens retningslinjer af 14. januar 2011 for anvendelsen af traktatens artikel 101 på horisontale samarbejdsaftaler ("horisontale retningslinjer"), pkt. 26 og 27 og Kommissionens retningslinjer af 27. april 2004 for anvendelsen af traktatens artikel 81, stk. 3 (2004/C 101/08), punkt 24 ("retningslinjer for anvendelsen af TEUF artikel 101, stk. 3").

⁴⁷ Jf. Domstolens dom af 16. juli 2015 i sag C-172/14, *ING Pensii*, præmis 31, Domstolens dom af 11. september 2014 i sag C-67/13 P, *Groupement des cartes bancaires*, præmis 49 og den i dommene nævnte retspraksis.

⁴⁸ Jf. Domstolens dom af 16. juli 2015, *ING Pensii*, præmis 31, Domstolens dom af 11. september 2014 i sag C-67/13 P, *Groupement des cartes bancaires*, præmis 50 og den i dommene nævnte retspraksis.

⁴⁹ Jf. Domstolens dom af 11. september 2014 i sag C-67/13 P, *Groupement des cartes bancaires*, præmis 57.

⁵⁰ Jf. fx Domstolens dom af 11. september 2014 i sag C-67/13 P, *Groupement des cartes bancaires*, præmis 51, EF-domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-49/92 P, *Kommissionen mod Anic Partecipazioni*, præmis 99, Retten i Første Instans' dom af 9. juli 2003 i sag T-224/00, *Archer Daniels mod Kommissionen*, præmis 142 og EF-domstolens dom af 20. november 2008 i sag C-209/07, *Kommissionen mod Beef Industry m.fl.*, præmisserne 16.

⁵¹ Domstolens dom af 11. september 2014 i sag C-67/13 P, *Groupement des cartes bancaires*.

*den økonomiske og retlige sammenhæng, hvori den indgår.*⁵² [styrelsens indsættelse og understregning].

80. Vurderingen af de formål, en aftale eller vedtagelse tilsigter at opfylde, er en objektiv vurdering og ikke en vurdering af aftalparternes subjektive hensigt.⁵³ Parternes subjektive hensigt kan dog tages i betragtning. I *Groupement des cartes bancaires* fastslog Domstolen fx, at:

*"Selv om parternes hensigt ikke udgør et forhold, der er nødvendigt ved fastlæggelsen af den restriktive karakter af en aftale mellem virksomheder, er der intet, der forbyder konkurrencemyndighederne, de nationale domstole eller Unionens retsinstanser at tage denne hensigt i betragtning".*⁵⁴

81. Konstateringen af, om en aftale m.v. "i sig selv er tilstrækkelig skadelig for konkurrencen" svarer således overordnet til en vurdering af, om en aftale m.v. objektivt set er egnet til at begrænse konkurrencen.

82. I *Vejstribesagen*⁵⁵ fastslog Højesteret:

*"[...] at der for at anse et forhold for i sig selv at have konkurrencebegrænsning til formål skal være fornøden sikkerhed for, at tiltaget efter sin karakter i den givne markedsmæssige sammenhæng objektivt bedømt rummer et sådant potentiale af konkurrence-skadelige virkninger, at det ikke er fornødent at påvise faktisk indtrådte skadevirkninger."*⁵⁶

83. I det følgende vurderes det, hvorvidt [virksomheders] [aftale/vedtagelse/samordnede praksis] har haft til formål at begrænse konkurrencen.

4.3.4.2 [Adfærden i sagen, fx Markedsdeling mellem konkurrenter] antages generelt at have til formål at begrænse konkurrencen

84. [Kort beskrivelse af konkurrencebegrænsningen i sagen, fx: "Konkurrencebegrænsningen, der er genstand for undersøgelse i denne sag, består i, at [sagens parter] har [beskrivelse af adfærden]"]
85. [Hvis der er tale om en krænkelse, der er udtrykkeligt nævnt i konkurrenceloven:] Det fremgår udtrykkeligt af konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 2, nr. [indsæt], at konkurrencebegrænsende aftaler m.v. kan bestå i at "[citát]". Tilsvarende fremgår det af TEUF artikel 101, stk. 1, litra [indsæt], at aftaler m.v. som begrænser konkurrencen navnlig kan bestå i at "[citát]".
86. Erfaringen fra praksis og økonomisk teori viser, at aftaler m.v. om [det, der er genstand for sagen, fx markedsdeling blandt konkurrenter] har til formål at begrænse konkurrencen, fordi de udgør overtrædelser, der i sig selv er tilstrækkelig skadelige for konkurrencen. Det skyldes blandt andet, at sådanne aftaler m.v. [beskrivelse af årsagen til, at de er til formåls-krænkelser].

⁵² Jf. Domstolens dom af 11. september 2014 i sag C-67/13 P, *Groupement des cartes bancaires*, præmis 53.

⁵³ Jf. Domstolens dom af 16. juli 2015 i sag C-172/14, *ING Pensii*, præmis 55.

⁵⁴ Jf. Domstolens dom af 11. september 2014 i sag C-67/13 P, *Groupement des cartes bancaires*, præmis 54, og den deri nævnte retspraksis.

⁵⁵ Højesterets dom af 27. november 2019 i sag 191/2018, *Konkurrencerådet mod Eurostar Danmark A/S og GVCO A/S ("Vejstribesagen")*.

⁵⁶ Jf. Højesterets dom af 27. november 2019 i sag 191/2018, *Konkurrencerådet mod Eurostar Danmark A/S og GVCO A/S ("Vejstribesagen")*, s. 9.

-
87. [Gennemgang af relevant praksis om netop den type overtrædelse, der er sagens genstand, der viser, at overtrædelsen har til formål at begrænse konkurrencen til at understøtte ovenstående konklusion om erfaringen.]
88. Der er på baggrund af ovennævnte praksis fastslået, at [horisontale/vertikale] aftaler m.v. om [beskrivelse, fx markedsdeling blandt konkurrenter] generelt anses for at have til formål at begrænse konkurrencen.
89. Det skal herefter vurderes, om parternes adfærd har til formål at begrænse konkurrencen.

4.3.4.3 [Parternes adfærd] har til formål at begrænse konkurrencen

90. Ved vurderingen af, hvorvidt [virksomheders] adfærd i sagen har haft til formål at begrænse konkurrencen, tages der udgangspunkt i ovennævnte kriterier fra dansk- og EU-praksis. Der ses således på (i) [aftalens/vedtagelsens] indhold, (ii) de formål, [aftalen/vedtagelsen] tilsigter at opfylde, og (iii) den økonomiske og retlige sammenhæng, hvori [aftalen/vedtagelsen] indgår.

(i) [Aftalens/Vedtagelsens] indhold

91. [Dette afsnit skal indeholde en gennemgang af aftalens/vedtagelsens indhold, der viser, at der foreligger en sådan krænkelse, som der er anført i afsnit 4.3.3.2. Ved en prisaftale kan det fx være korrespondance, der viser, at parterne har aftalt at koordinere priserne.]
92. Styrelsen finder, på baggrund af ordlyden af [beskrivelse], at [virksomhederne] har [beskrivelse]. Indholdet af [aftalen/vedtagelsen] er således [beskrivelse]. En sådan [aftale/vedtagelse] er, af de tidligere anførte årsager (se punkt [...]), tilstrækkelig skadelig for konkurrencen til at have et konkurrencebegrænsende formål.

(ii) De formål, [aftalen/vedtagelsen] tilsigter at opfylde

93. [Dette afsnit skal beskrive, hvad det objektive formål med parternes [aftale/vedtagelse] er. Derudover skal afsnittet eventuelt beskrive parternes subjektive hensigt med [aftalen/vedtagelsen], idet det klart skal fremgå, at parternes subjektive hensigt ikke er afgørende, men dog kan tages i betragtning, jf. ovenfor i afsnit 4.3.3.1. Det kan fx beskrives ud fra parternes egne oplysninger.]
94. Det er på den baggrund styrelsens vurdering, at det objektive formål med [aftalen/vedtagelsen] har været at [beskrivelse] med henblik på at [beskrivelse], og [aftalen/vedtagelsen] dermed har til formål at begrænse konkurrencen.

(iii) Den retlige og økonomiske kontekst

95. [Dette afsnit skal beskrive den retlige og økonomiske sammenhæng, som aftalen indgår i. Det har til formål at påvise, om den retlige og økonomiske sammenhæng understøtter, at aftalen har til formål at begrænse konkurrencen – eller om den tværtimod viser, at aftalens indhold og formål ikke kan understøtte en sådan klassificering. Bemærk, at det på nuværende tidspunkt ikke er tilstrækkelig sikkert, om en aftale, der ikke efter sit indhold og sit formål har til formål at begrænse konkurrencen, alligevel kan blive trukket ind i denne klassificering grundet den retlige og økonomiske sammenhæng. Hvis en sådan situation opstår, bør den drøftes med JUS.]
96. Den retlige og økonomiske sammenhæng bekræfter og understøtter således, at [aftalens/vedtagelsens] indhold og dens objektive formål udgør en [beskrivelse], der har til formål at begrænse konkurrencen.
-

[Husk delkonklusion.]

4.3.5 Mærkbar konkurrencebegrænsning

[Opbygningen af dette afsnit vil afhænge af, om der er tale om en aftale, som styrelsen vurderer, har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen.

Hvis aftalen har til formål at begrænse konkurrencen, er det ikke nødvendigt at påvise, at aftalen har haft konkurrencebegrænsende virkninger. Domstolen har fastslået, at en aftale, der har et konkurrencebegrænsende formål, efter sin art og uanset aftalens faktiske følger udgør en mærkbar begrænsning af konkurrencen, jf. Expedia-sagen.⁵⁷

Det bør overvejes, om det vil være hensigtsmæssigt – af hensyn til den gode historie – at sandsynliggøre de mærkbare virkninger, der måtte være, uden at der dog foretages en egentlig til følge-vurdering.

Hvis aftalen vurderes at have til følge at begrænse konkurrencen, er det nødvendigt at påvise, at aftalen har/har haft sandsynlige mærkbare konkurrencebegrænsende virkninger.]

97. Den fjerde betingelse for, at forbuddet i konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101] finder anvendelse, er som nævnt, at konkurrencebegrænsningen er mærkbar. Hvorvidt en konkurrencebegrænsning er mærkbar beror dels på en kvantitativ og dels på en kvalitativ vurdering.

[Såfremt sagen vedrører en til formål-konkurrencebegrænsning, skal nedenstående tekst anvendes:]

98. For aftaler, der har til formål at begrænse konkurrencen, er det ikke nødvendigt at foretage en konkret vurdering af kvantitativ og kvalitativ mærkbarhed, da sådanne aftale efter deres art opfylder mærkbarhedskravet, jf. Domstolens dom fra 2012 i Expedia Inc.:

"Det må således fastslås, at en aftale, der kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater, og som har et konkurrencebegrænsende formål, efter sin art og uanset faktiske følger udgør en mærkbar begrænsning af konkurrencen."⁵⁸

99. [Der indsættes et kort afsnit, der inddrager den konkrete sag og konkluderer ovenstående, nemlig at aftalen m.v. efter sin art og uanset faktiske følger har til formål at begrænse konkurrencen, jf. det relevante afsnit, og dermed udgør en mærkbar begrænsning af konkurrencen.]
100. [Såfremt sagen vedrører en til følge-konkurrencebegrænsning, skal nedenstående tekst anvendes:]
101. Det kvantitative mærkbarhedskrav afhænger af virksomhedernes markedsandele og følger af konkurrencelovens § 7.

[I sager med samhandelspåvirkning kan bagatelmeddelelsen⁵⁹ samt Kommissionens arbejdsrapport om til formål-begrænsninger⁶⁰ tillige anvendes som fortolkningsbidrag. Bemærk, at

⁵⁷ Jf. Domstolens dom af 13. december 2012 i sag C-226/11, *Expedia Inc.*, præmis 37.

⁵⁸ Jf. Domstolens dom af 3. december 2012 i sag C-226/11, *Expedia Inc.*, præmis 37.

⁵⁹ Kommissionens meddelelse af 30. august 2014 om aftaler af ringe betydning, der ikke indebærer en mærkbar begrænsning af konkurrencen i henhold til artikel 101, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (bagatelmeddelelsen) (2014/C 291/01) ("bagatelmeddelelsen").

⁶⁰ Jf. Commission staff working document on Guidance on restrictions of competition "by object" for the purpose of defining which agreements may benefit from the De Minimis Notice, 25. juni 2014 ("guidancepapir om til formål-begrænsninger").

bagatelmeddelelsen, ligesom KRL § 7, stk. 1, jf. KRL § 7, stk. 3, kun gælder for aftaler m.v., som kan have til følge at begrænse eller fordreje konkurrencen.]

102. Efter konkurrencelovens § 7, stk. 1, gælder forbuddet mod konkurrencebegrænsende aftaler m.v. ikke såfremt:
1. De deltagende virksomheders samlede markedsandel ikke overstiger 10 pct. på noget relevant marked, der er berørt af aftalen m.v., når denne er indgået mellem virksomheder, der er faktiske eller potentielle konkurrenter på et af disse markeder (aftaler mellem konkurrenter), eller
 2. De enkelte deltagende virksomheders markedsandele ikke overstiger 15 pct. på noget relevant marked, der er berørt af aftalen m.v., når denne er indgået mellem virksomheder, der ikke er faktisk eller potentielle konkurrenter på et af disse markeder (aftaler mellem ikke-konkurrenter).
103. [Afsnit, der konkret forholder sig til, om de deltagende virksomheder har en markedsandel, der samlet (hvis de er konkurrenter) eller hver især (hvis de ikke er konkurrenter), overstiger tærsklerne i KRL § 7, stk. 1, og om de så i givet fald er undtaget/ikke-undtaget fra forbuddet.]
104. Det *kvalitative* mærkbarhedskrav supplerer det kvantitative mærkbarhedskrav og betyder, at en aftale m.v. skal være egnet til at have en vis påvirkning af konkurrencen på det pågældende marked. Vurderingen skal tage hensyn til aftalens konkrete anvendelsesområde, især den økonomiske og retlige sammenhæng, de pågældende virksomheder indgår i, de varer eller tjenesteydelser, der er tale om i aftalen, samt til, hvorledes det pågældende marked er opbygget og reelt fungerer.⁶¹
105. [Afsnit, der konkret forholder sig til kvalitativ mærkbarhed for så vidt angår den konkurrencebegrænsning, som sagen vedrører.]
106. [Konklusion på mærkbarhed]

4.3.6 Konklusion vedrørende Konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101]

107. På baggrund af ovenstående er det Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vurdering, at:
- » [virksomhederne] opfylder virksomhedsbegrebet,
 - » der foreligger en [aftale/vedtagelse/samordnet praksis] [i/mellem] [virksomhed/virksomheder] om at [...],
 - » [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] har til [formål/følge] at begrænse konkurrencen på det [geografisk marked] marked for [produktmarked], og
 - » [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] om [...] udgør en mærkbar konkurrencebegrænsning i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 2, nr. [...] [og TEUF artikel 101, stk. 1].

[Hvis der er tale om en § 16 a-sag, tilpasses ordlyden ovenfor, sådan at det fremgår, at vurderingen er foretaget "umiddelbart".]

⁶¹ Jf. fx. Retten i Første Instans' dom af 15. september 1998 i forenede sager T-374/94 m.fl., *European Night Services m.fl. mod Kommissionen*, præmis 136.

4.4 Fritagelse

108. En konkurrencebegrænsende [aftale/vedtagelse/samordnet praksis] kan være fritaget fra forbuddet i konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101, stk. 1].
109. Det kan enten skyldes, at aftalen er omfattet af en gruppefritagelse og dermed er fritaget fra forbuddet i konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101, stk. 1], eller også kan det skyldes, at den er individuelt fritaget fra forbuddet i konkurrencelovens § 6 [og TEUF artikel 101, stk. 1], i medfør af konkurrencelovens § 8, stk. 1 [og TEUF artikel 101, stk. 3].
110. [Styrelsen har hverken kompetence til at gruppefritage eller individuelt at fritage en aftale m.v. fra forbuddet i TEUF artikel 101, stk. 1.⁶² Styrelsen skal derimod vurdere om betingelserne for gruppefritagelse eller individuel fritagelse i TEUF artikel 101, stk. 3, fra forbuddet i TEUF artikel 101, stk. 1, er opfyldt, dog uden at kunne konkludere, at aftalen er fritaget, eller at TEUF artikel 101, stk. 1, er uanvendelig. Når betingelserne for et forbud, jf. TEUF artikel 101, stk. 1, ikke er opfyldt, fx fordi aftalen m.v. er omfattet af en gruppefritagelse eller opfylder betingelserne for fritagelse, jf. TEUF artikel 101, stk. 3, kan styrelsen alene beslutte, at der "ikke er nogen grund til at gribe ind" efter TEUF artikel 101.]

Det er både relevant at vurdere, om aftalen m.v. er omfattet af en gruppefritagelse, og – hvis dette ikke er tilfældet – om aftalen evt. er fritaget i medfør af konkurrencelovens § 8, stk. 1, og evt. tillige opfylder betingelserne i TEUF artikel 101, stk. 3.]

4.4.1 [Aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] [er/er ikke] omfattet af [en gruppefritagelse/gruppefritagelsen for [...]]

[Her behandles evt. relevante gruppefritagelser. Den danske tekst i gruppefritagelsesforordninger finder anvendelse på aftaler m.v. omfattet af konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.⁶³

Styrelsen skal, uanset om parterne påberåber sig en gruppefritagelse eller ej, undersøge, om en gruppefritagelse medfører, at forbuddet i konkurrencelovens § 6 ikke finder anvendelse og evt. tillige at der ikke er nogen grund til at gribe ind efter TEUF artikel 101.]

Nedenfor gives nogle eksempler på formuleringer af konklusionerne i følgende fire scenarier:

1. Der er samhandelspåvirkning, og aftalen m.v. er omfattet af en gruppefritagelse.
 2. Der er samhandelspåvirkning, og aftalen m.v. er ikke omfattet af en gruppefritagelse.
 3. Der er ikke samhandelspåvirkning, og aftalen m.v. er omfattet af en gruppefritagelse.
 4. Der er ikke samhandelspåvirkning, og aftalen m.v. er ikke omfattet af en gruppefritagelse].
111. [Ad 1] På baggrund af ovenstående er betingelserne i gruppefritagelse for [...] opfyldt. Forbuddet i konkurrencelovens § 6 finder således ikke anvendelse[, og der er endvidere ikke nogen grund til at gribe ind efter TEUF artikel 101.⁶⁴]
112. [Ad 2] [Aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] er ikke omfattet af [en gruppefritagelse/gruppefritagelsen for [...]], idet [...]. Det er derfor relevant at vurdere, om [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] kan fritages fra forbuddet i konkurrencelovens § 6 i

⁶² Jf. forordning nr. 1/2003, artikel 5, som udtømmende oplister, hvad medlemsstaternes konkurrencemyndigheder er beføjede til i relation til TEUF artikel 101 og 102, samt særligt artikel 5, sidste afsnit.

⁶³ Se fx bkg. nr. 1164 af 6. august 2022 om gruppefritagelse for kategorier af vertikale aftaler og samordnet praksis, § 1, stk. 1.

⁶⁴ Jf. forordning nr. 1/2003, artikel 5, sidste afsnit, hvoraf fremgår modsætningsvist, at Konkurrencerådet ikke har kompetence til at fritage en aftale fra TEUF artikel 101, stk. 1.

medfør af den individuelle fritagelsesmulighed i konkurrencelovens § 8, stk. 1[, og om det evt. tillige kan besluttes, at der ikke er nogen grund til at gribe ind efter TEUF artikel 101, stk. 1, jf. stk. 3].

113. [Ad 3] På baggrund af ovenstående er betingelserne i gruppefritagelse for [...] opfyldt. Forbudet i konkurrencelovens § 6 finder således ikke anvendelse.
114. [Ad 4] [Aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] er ikke omfattet af [en gruppefritagelse/gruppefritagelsen for [...]], idet [...]. Det er derfor relevant at vurdere, om [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] kan fritages fra forbuddet i konkurrencelovens § 6 i medfør af den individuelle fritagelsesmulighed i konkurrencelovens § 8, stk. 1.

4.4.2 Aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] [opfylder/opfylder ikke] betingelserne for en individuel fritagelse efter konkurrencelovens § 8 [og TEUF artikel 101, stk. 3]

[Hvis der ikke er nogen gruppefritagelse, som finder anvendelse, skal det vurderes, om aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis kan fritages efter konkurrencelovens § 8, stk. 1 og evt. tillige TEUF artikel 101, stk. 3]

115. Det følger af konkurrencelovens § 8, stk. 1,⁶⁵ at forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, ikke finder anvendelse, hvis en aftale mellem virksomheder, en vedtagelse indenfor en sammenlutning af virksomheder eller en samordnet praksis mellem virksomheder opfylder fire betingelser.⁶⁶
116. De fire – kumulative – betingelser er, at aftalen m.v.:
1. bidrager til at styrke effektiviteten i produktionen eller distributionen af varer eller tjenesteydelser eller fremmer den tekniske eller økonomiske udvikling,
 2. sikrer forbrugerne en rimelig andel af fordelene herved,
 3. ikke pålægger virksomhederne begrænsninger, som er unødvendige for at nå disse mål, og
 4. ikke giver virksomhederne mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer eller tjenesteydelser.
117. Konkurrencelovens § 8, stk. 1, sondrer ikke mellem alvorlige og ikke-alvorlige konkurrencebegrænsninger. I princippet kan alle konkurrencebegrænsende aftaler derfor opnå fritagelse, men det må kræve en særlig underbygget begrundelse, hvis aftaler, som indeholder alvorlige konkurrencebegrænsninger, skal kunne opfylde betingelserne i konkurrencelovens § 8. Det er således ikke sandsynligt, at alvorlige konkurrencebegrænsninger opfylder betingelserne for fritagelse i konkurrencelovens § 8, stk. 1.⁶⁷
118. Det er virksomhederne, der har bevisbyrden for, at alle betingelserne for individuel fritagelse i konkurrencelovens § 8, stk. 1, er opfyldt.⁶⁸

⁶⁵ Bestemmelsen svarer indholdsmæssigt til TEUF artikel 101, stk. 3.

⁶⁶ Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, at styrelsen ved udøvelsen af skønnet over, hvorvidt betingelsen i § 8, stk. 1, er opfyldt, skal tage hensyn til Kommissionens og Domstolens praksis efter artikel 101, stk. 3, jf. forarbejderne til lov nr. 384 af 10. juni 1997, FT 1996-97, tillæg A, side 3662, h.sp.

⁶⁷ Jf. Kommissionens retningslinjer for anvendelsen af traktatens artikel 101, stk. 3 (2004/C 101/08), punkt 46.

⁶⁸ Jf. FT 2004/05, 1. samling, tillæg A, side 1638 v.sp.

119. [Hvis virksomhederne ikke har påberåbt sig § 8:] [Parterne] har ikke påberåbt sig effektivitetsgevinster. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har alligevel foretaget en vurdering ud fra de foreliggende oplysninger af, om betingelserne for en individuel fritagelse er til stede.

Ad (1): Bidrager til at styrke effektiviteten i produktionen eller distributionen af varer eller tjenesteydelser eller fremmer den tekniske eller økonomiske udvikling

120. [På denne baggrund er det styrelsens vurdering, at [parterne] ikke har godtgjort, at der foreligger effektivitetsgevinster.]

Ad (2): Sikrer forbrugerne en rimelig andel af fordelene herved

121. [På denne baggrund er det styrelsens vurdering, at [parterne] ikke på tilstrækkelig vis har dokumenteret, at en eventuel effektivitetsgevinst vil komme forbrugerne til gode.]

Ad (3): Ikke pålægger virksomhederne begrænsninger, som er unødvendige for at nå disse mål

122. [På denne baggrund ses det ikke godtgjort af [parterne], at adfærden ikke har pålagt virksomhederne unødvendige begrænsninger.]

Ad (4): Ikke giver virksomhederne mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer eller tjenesteydelser

123. [På denne baggrund ses det ikke godtgjort af [parterne], at adfærden ([kort angivelse]) ikke har været egnet til at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende [varer/tjenesteydelser].]

[Hvis der er samhandelspåvirkning, har styrelsen hverken kompetence til individuelt at fritage eller at gruppefritage en aftale m.v. fra forbuddet i TEUF artikel 101, stk. 1. Når betingelserne for et forbud, jf. TEUF artikel 101, stk. 1, ikke er opfyldt – fx fordi aftalen er omfattet af en gruppefritagelse eller opfylder betingelserne for fritagelse iht. TEUF artikel 101, stk. 3 – kan styrelsen alene beslutte, at der "ikke er nogen grund til at gribe ind" efter TEUF artikel 101.⁶⁹

Nedenfor gives nogle eksempler på formuleringer af konklusionerne i følgende fire scenarier:

1. Der er samhandelspåvirkning, og aftalen m.v. er individuelt fritaget.
2. Der er samhandelspåvirkning, og aftalen m.v. er ikke individuelt fritaget.
3. Der er ikke samhandelspåvirkning, og aftalen m.v. er individuelt fritaget.
4. Der er ikke samhandelspåvirkning, og aftalen m.v. er ikke individuelt fritaget].

124. [Ad 1] På baggrund af ovenstående har [virksomhed] godtgjort, at betingelserne for individuel fritagelse i konkurrencelovens § 8, stk. 1, er opfyldt. Forbuddet i konkurrencelovens § 6 finder således ikke anvendelse[, og der er endvidere ikke nogen grund til at gribe ind efter TEUF artikel 101, stk. 1, jf. stk. 3⁷⁰,] for den periode, som afgørelsen vedrører.

125. [Ad 2] På baggrund af de oplysninger, som er tilgængelige, kan [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] ikke individuelt fritages fra forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. § 8, stk. 1, idet [...]. [På baggrund af disse oplysninger er det styrelsens vurdering, at

⁶⁹ Jf. forordning nr. 1/2003, artikel 5, som udtømmende oplister, hvad medlemsstaternes konkurrencemyndigheder er beføjede til i relation til TEUF artikel 101 og 102, samt særligt artikel 5, sidste afsnit.

⁷⁰ Jf. forordning nr. 1/2003, artikel 5, sidste punktum, hvoraf fremgår modsætningsvist, at Konkurrencerådet ikke har kompetence til at fritage en aftale fra TEUF artikel 101, stk. 1.

[aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] heller ikke opfylder betingelserne i TEUF artikel 101, stk. 3.]

126. [Ad 3] På baggrund af ovenstående har [virksomhed] godtgjort, at betingelserne for individuel fritagelse i konkurrencelovens § 8, stk. 1, er opfyldt. Forbuddet i konkurrencelovens § 6 finder således ikke anvendelse for den periode, som afgørelsen vedrører.
127. [Ad 4] På baggrund af de oplysninger, som er tilgængelige, kan [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] ikke individuelt fritages fra forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. § 8, stk. 1, idet [...].

4.5 [Tilsagn]/[Begrundelse for påbud]

[Hvis der er tale om en påbudssag, skal begrundelsen for påbuddet fremgå her.

Hvis der er tale om en § 16 a-sag, skal der i stedet være et tilsagnsafsnit, som skal følge denne struktur. Følgende er underoverskrifter:

- » Der henvises til tilsagnet i afsnit 2
- » Overordnet beskrivelse af tilsagnet
- » Vurdering af tilsagnet
- » Evt. markedstest af tilsagnet
- » Begrundelse for, hvorfor det er sagligt at indgå en tilsagnsløsning
- » Begrundelse for varigheden af tilsagnet (tidsbegrænset eller begrænset tidsperiode)
- » Delkonklusion vedr. tilsagnet

Se endvidere den indledende hjælpetekst vedrørende § 16 a-sager ovenfor under afsnit 4.]

4.6 Samlet konklusion

[Her konkluderes på hele vurderingen i afsnit 4.]

128. På baggrund af ovenstående er det Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vurdering, at:
- » det relevante marked kan afgrænses til det [geografiske marked] marked for [produktmarked], [Husk i formål-sager (hvis relevant) at anføre, at styrelsen (dog) ikke har foretaget en endelig markedsafgrænsning.]
 - » at [det konkurrenceretlige problem] [kan/ikke kan] påvirke samhandelen mellem medlemsstater mærkbart,
 - » [virksomhed] opfylder virksomhedsbegrebet,
 - » der foreligger en [aftale/vedtagelse/samordnet praksis] [i/mellem] [virksomhed/virksomheder] om at [...],
 - » [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] har til [formål/følge] at begrænse konkurrencen på det [geografiske marked] marked for [produktmarked],
 - » [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] om [...] udgør en mærkbar konkurrencebegrænsning i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 2, nr. [...] [og TEUF artikel 101, stk. 1, litra [...]], og
 - » [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] [falder/ikke falder] ind under [gruppefritagelse] og [opfylder/ikke opfylder] betingelserne for en individuel fritagelse efter konkurrencelovens § 8, stk. 1 [og TEUF artikel 101, stk. 3].
 - » [Ved påbud: At det er nødvendigt at udstede påbud til parterne for at bringe overtrædelsen til ophør, jf. konkurrencelovens § 6, stk. 4, 1. pkt., jf. § 16, stk. 1 [og TEUF artikel 101, stk. 1, jf. § 16, stk. 1, jf. § 2, stk. 6]].

[Hvis der er tale om en § 16 a-sag, tilføjes et selvstændigt nummereret punkt om sagens afslutning ved tilsagn, jf. nedenfor. Endvidere tilpasses ordlyden ovenfor, sådan at det fremgår, at vurderingen er foretaget "umiddelbart".]

129. *[Ved tilsagn:]* [Konklusion på selve tilsagnet om at styrelsens betænkeligheder ved [aftalen/vedtagelsen/den samordnede praksis] imødekommes ved [virksomheds] tilsagn.]

5. BILAG

Bilag 1: [Tekst]

Bilag 2: [Tekst]

[Hvis der indgår meget omfattende bevismateriale i sagen (fx fra en kontrolundersøgelse), som det vurderes mest hensigtsmæssigt at samle i ét bilag, bør bilagets sider være fortløbende nummereret, så der kan foretages præcise fodnotehenvisninger hertil ad modum "bilag [XX]: [dokumentnavn], side [YY]". I tillæg hertil kan det ofte være hensigtsmæssigt, at bilagets bevismateriale er sorteret kronologisk og eventuelt tillige opdelt efter temaer/overtrædelsestyper.

Som udgangspunkt skal bilagshenvisninger (inkl. dokumentnavne, datoer, m.v.) i fodnoter/brødtekst samt selve bilagsfortegnelsen i afsnit 6 fremgå i den ikke-fortrolige udgave af rådsnotatet, medmindre henvisningerne indeholder fortrolige oplysninger. Fortrolige oplysninger slettes ved at erstatte teksten med [XX].]
